

teljes fordítását kérik, megelégednének a cikk angol nyelvű összefoglalásával is.

A referáló és indexelő folyóiratok több és teljesebb angol nyelvű referátumot közölhetnének.

Következtetések

A nyelvi nehézségek tekintetében az elmúlt 13 évben nem történt számottevő javulás. A felhasználók többsége nem tud idegen nyelvű cikkeket feldolgozni, sőt még tudomása sincs a fordítási szolgáltatásokról. Legtöbbjük egyszerűen nem foglalkozik idegen nyelvű anyagokkal, nagyon kevés próbálja megszerezni a cikk fordítását. Ugyanakkor a fordítási szolgáltatásokkal szemben elég általános az elégedetlenség.

A felmérés tanulságai lehangolóak. Jóllehet az angol kutató számára releváns irodalom nagy része idegen nyelvű, ennek csak elenyészően kis részét olvassák.

Javaslatok

1. Szélesebb körben kell *ismertté tenni a fordítási szolgáltatásokat* és a fordításokról szóló segédesszöveget.

2. A referáló és indexelő szolgáltatások *jobb és részletesebb angol referátumokat közöljenek* az idegen nyelvű anyagról.

3. Több lehetőséget kellene biztosítani a kutatók részére *idegen nyelvek tanulásához*.

4. Hasznos lenne *több összefoglaló készítése* idegen nyelvű cikkekről.

/ELLEN, S. R.: Survey of foreign language problems facing the research worker = Interlending Review, 7. köt. 2. sz. 1979. p. 31-41./

(Pröhle Éva)

ISBN PROGRAM

Az ISBN program jelenlegi helyzete és a vele szemben támasztott jövőbeli kívánalmak

Az ISBN program jól ismert a könyvtáros szakmában, azonosítja egy bizonyos kiadó egy bizonyos kiadványának egy bizonyos kiadását, s ezáltal lehetővé teszi, hogy bibliográfiai azonosító számként használják. Az ISBN számok tehát kapcsolatot teremtenek az *egyetemes bibliográfiai számbavétel (Universal Bibliographic Control, UBC)* és a *kiadványok egyetemes hozzáférhetősége (Universal Availability of Publications, UAP)* között.

1. Az ISBN egyetemes hozzáférhetősége

Az ISO 2108 szabvány, valamint mindazon országok nemzeti szabványai, amelyek bevezették az ISBN rendszert, kimondják, hogy az ISBN számot minden lehető helyen fel kell tüntetni, ahol a bibliográfiai adatokat felhasználják.

Elégé *eltér az egyes országok gyakorlata a nem-könyv jellegű anyagok ISBN számmal való ellátása tekintetében*. Csak egy dokumentumtípust lehet eleve kizárni az ISBN számmal való ellátásból: az időszaki kiadványokat, amelyek ISSN számokat kapnak. Igaz, hogy itt is van átfedés a sorozatokban megjelenő monográfiák esetén, amelyek egyszermind kapnak ISBN számot mint egyedi kiadványok és ISSN számot mint a sorozat részei. Az, hogy az egyes országok gyakorlata milyen lesz, nem elvi kérdés, hanem kapacitás kérdése.

Napjainkig mintegy 4 millió könyvet láttak el ISBN számmal. Eddig 21 ország és az ENSZ látja el ISBN számmal kiadványait. A legtöbb nagy könyvkiadó ország már évek óta tagja az ISBN rendszernek.

A következő országok vesznek részt a programban: Ausztrália, Ausztria, Belgium, Dánia, Dél-Afrikai Unió, Egyesült Államok, Egyiptom, Finnország, Franciaország, Hollandia, Hong-Kong, Kanada, Magyarország, Nagy-Britannia, Német Szövetségi Köztársaság, Nigéria, Norvégia, Rhodesia, Spanyolország, Svájc, Svédország.

További 11 ország jelentette be *belépési szándékát:* Argentína, Brazília, Fülöp-szigetek, India, Izrael, Kolumbia, Mexikó, Olaszország, Szingapur, Szovjetunió, Thaiföld. Japán azért nem csatlakozott, mert nemrég vezette be egyéni számozási rendszerét. Országoként változó, hogy a könyvtermés hány százaléka kap ISBN számot.

A Nemzetközi ISBN Ügynökség felmérést készített, hogy mennyire közlik az ISBN számot a részt vevő országok nemzeti bibliográfiái, ill. új könyvek jegyzékei, központi katalógusai. *A 22 vizsgált ország közül 17-ben az említett források közlik az ISBN számot.* A regisztrálás módjában eltérés mutatkozik országoként. Felmerült az igény a hibás ISBN számok regisztrálására is.

2. Az ISBN alkalmazása az UBC és az UAP céljára

A géppel olvasható adatbázisokban több szempontú keresésre nyílik lehetőség, mégis a programozás és a

Az ISBN alkalmazása a nemzeti bibliográfiai rendszerekben

Ország	Bibliográfia	Mióta alkalmazták?	Címenként egy-nél több ISBN	Külföldi ISBN	ISBN index	Hibás ISBN számok jegyzéke	ISBN kiadvány mutató betűrendes	szám-soros	Megjegyzés
Ausztrália	Australian National Bibliography, Canberra	1969 SBN ¹	X	X	--	--*)	X	X	*) A hibás és javított ISBN számok a bibliográfiai leírásban szerepelnek
Belgium	Belgische Bibliographie, Bibliographie de Belgique, Brüsszel	1974	X	X*)	--	--	--	--	*) Külföldi ISBN a Fascicule Spécial-ban
Dánia	Dansk Bogfortegnelse, Ballerup	1970	X	X	--	X*)	X	X	*) Hibás ISBN – rövid cím – helyes ISBN
Dél-Afrikai Unio	South African National Bibliography	1972	X	--	--	X*	--	--	*) Hibás ISBN – rövid cím – javítások az alapleírásban
Egyesült Államok	Books in Print. Bowker, New York	1969 SBN	X	--	--	--	X	--	
Egyesült Államok	Forthcoming Books, New York	1976	X	X	--	--	X	--	
Egyesült Államok	Library of Congress Catalogs. Washington	1968/1972	X	X	--	--	--	--	
Egyesült Államok	Cumulative book index. Wilson Co.	1970	X	X	--	--	--	--	
Egyesült Államok	American book publishing record. New York	1969	X	--	--	--	--	--	
Finnország	The Finnish National Bibliography	1972	X	--	--	X*)	X	X	*) Hibás ISBN – rövid cím – javítások az alapleírásban
Franciaország	Les Livres de l'année, Biblio. Párizs	1973	X	X	--	--	--	--	
Franciaország	Bibliographie de la France. Bibliogr. officielle. Livres	1974	X	X	--	--	--	--	
Franciaország	Suppl. Publications officielles	1974	--	X*)	--	--	--	--	*) Az ISBN-eket az Unesco csoport-számával állapítják meg
Franciaország	Répertoire des livres de langues francaises disponible	1975	X	X	--	--	--	--	
Hollandia	Brinkman's cumulative catalogus van boeken	1970	X	X	--	--	--	--	
Kanada	Canadiana, Ottawa	1970 SBN	X	X	--	--	--	--	
Kanada	Canadian Books in Print	1969 SBN	X	--	--	--	X	--	*) Jelzések csak a CIP-ben ¹ való részvétel esetén
Magyarország	Magyar Nemzeti Bibliográfia	1974	X	X	--	--	X	X	
Nagy-Britannia	British National Bibliography. London	1968–1971 SBN	X	X	--	--	--	--	

Ország	Bibliográfia	Mióta alkalmazták?	Címenként egy-nél több ISBN	Külföldi ISBN	ISBN index	Hibás ISBN számok jegyzéke	ISBN kiadvány mutató betűrendes	szám-soros	Megjegyzés
Nagy-Britannia	British Books in Print London	1968 SBN 1972	X	--	--	--	X	X	
NDK	Deutsche Nationalbibliogr. Reihe A. Leipzig	1970	X	X ^{*)}	--	--	--	--	^{*)} ISBN-ek 3 csoportszámmal
NDK	Reihe B.	1970	X	X	--	--	--	--	
NDK	Bibliogr. Fremdsprachiger Germanica. Leipzig	1976	--	X ^{*)}					^{*)} ISBN-ek egyéb csoportszámokkal is (a 3-ason kívül)
NSZK	Verzeichnis lieferbarer Bücher	1972	X	X	X ^{*)}	--	X	X	^{*)} Külön rendelhető
NSZK	Deutsche Bibliographie, Neuerscheinungen Sofortdienst. CIP. Frankfurt	1975	X	X	--	--	--	--	
NSZK	Deutsche Bibliogr. Wöchentl. Verz. Reihe A.	1970	X	X	X ^{*)}	--	--	--	
NSZK	Reihe B.	1971	--	X	X	--	--	--	
Norvégia	Norks Bokfortegnelse Oslo	1971	X	X	--	--	X	X	
Rhodesia	Rhodesia National Bibliography	1974	X	-- ^{*)}	--	X ^{**)}	--	--	^{*)} Nincs megállapítva ^{**) Hibás ISBN szám}
Spanyolország	El libro Espanol. Revista mensual. . .	1973	--	--	--	--	--	X	
Spanyolország	Bibliografía Espanola Instituto Bibliográfico Hispánico. Madrid ^{*)}	1973	--	--	--	--	X	X	^{*)} Spanyol csoportszámmal tartalmaz címeket Argentínából, Dominikából, Kolumbiából és Uruguayból
Spanyolország	Libros en venta en Hispanoamérica y España. Bowker, New York	1975	--	X	--	--	--	--	
Svájc	Das Schweizer Buch. Bern	1973	X	X	--	--	--	--	
Svájc	Reihe B.	1973	--	X	--	--	--	--	
Svájc	Lagerkatalog. Schweizer Buchzentrum. Hägendorf/Olten	1971	X	X	--	X ^{*)}	X	X	^{*)} Hibás ISBN – rövid cím – helyes ISBN

^{1/} Standard Book Number (Az ISBN elődje)^{1/} Cataloging in publications = Katalógizálás a kiadványban

gépíró szempontjából a legolcsóbb és legegyszerűbb keresési mód a szám szerinti.

Az ISBN számoknak nagy jelentősége van a könyvtárközi kölcsönzésben. Tekintettel arra, hogy nem létezik világméretű központi katalógus, szükség van a regionális és országos katalógusok ellátására ISBN számmal, ami lényegesen megkönnyíti a keresést. Az együttműködő könyvtárak a cédulákon feltüntetik az ISBN számot, és a központ állítja elő az ISBN szám szerinti jegyzéket. Ilyen együttműködésre volt példa Nagy-Britanniában, a Dél-Afrikai Unióban, a Német Szövetségi Köztársaságban. Még nincsenek nemzetközi központi katalógusok. Jelenleg tervbe van véve egy brit-német gépi központi katalógus elkészítése nem teljes könyvtári állományról.

Az ISBN számot rendelési azonosítószámként is használják, ez rendkívül megkönnyíti a rendelés mechanizmusát, főként a távrendelést.

Az ISBN számok révén a kötelempéldányokat őrző intézmények is azonosíthatók.

3. Az ISBN használata azonosító számként

Szabályokat kell kidolgozni, hogy egy adott mű összes változata összekerüljön, és az adott ISBN számok közül kiválasszák a bibliográfiai ISBN számot (BISBN). Ez esetben ezt a számot is bele kellene nyomtatni a kiadványba, sőt a különféle bibliográfiákba. A Nemzetközi ISBN Ügynökség a következő elvek megvitatását javasolja:

a) Ha valamely műnek csak egy ISBN száma van (ez a leggyakoribb eset), ez tekintendő bibliográfiai ISBN-nek.

b) Ha valamely műnek több ISBN száma van, külön

szabályokra csak akkor van szükség a BISBN meghatározására, ha az eltérő a másik ISBN-től, amely ugyanahhoz a műhöz tartozik.

c) Valamely mű első ISBN száma a BISBN.

d) Ha egyszerre több kiadás készül, a kiadónak kell eldöntenie, hogy melyik ISBN töltse be a BISBN szerepét.

e) Elvileg a kiadónak kell eldöntenie, hogy melyik ISBN legyen a BISBN, de ha már az egyik ISBN számot kiválasztották e célra, nem lehet még egy BISBN számot adni.

f) Az ISBN szabályok azt kéri a kiadóktól, hogy a műnek már korábban adott összes ISBN számot nyomják bele a könyvbe, és elvárják, hogy ugyancsak szerepeljenek a nemzeti bibliográfiákban és hasonló kiadványokban. A BISBN szám bevezetése csak azt a változást hozná, hogy az egyik ISBN szám lenne a BISBN száma.

4. Perspektívák

Az eddig említett területeken kívül még szerepe lehet az ISBN-nek a kölcsönzött művek után fizetendő szerzői díjak regisztrálásában, ami valószínűleg szükségessé fogja tenni az ISBN szám géppel olvasható formában való feltüntetését. Annyi mindenképpen megállapítható, hogy az ISBN rendszer gyors léptekkel fejlődik.

/NEUBAUER, K. W.: The present status and future expectations of the programme for the assignment of International Standard Book Number = IFLA Journal, 5. köt. 1. sz. 1979. p. 8-20./

(Pröhle Éva)

